

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ТА ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<https://doi.org/10.34142/23129387.2021.64.06>

УДК 159.923

ORCID 0000-0001-6904-8983

СПЕЦИФІКА МОТИВАЦІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО ВІКУ НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Наталія В. Ветрова,

аспірантка кафедри психології,

Харківський національний педагогічний університет імені

Г.С. Сковороди, Україна

E-mail: n.vietrova19@gmail.com

Актуальність дослідження обумовлена наявністю потреби в молодих людей реалізуватися професійно, досягаючи прагнення бути фінансово незалежним. Підприємництво в нашій країні на сьогодні в активній фазі розвитку, і при мотивованості молодої людини до підприємницької діяльності вона може виразити себе як висококваліфікований фахівець, задовольняючи потяг до морального та матеріального благополуччя.

Мета дослідження: вивчення специфіки мотиваційної спрямованості особистості студентського віку на підприємницьку діяльність.

Методи дослідження: метод теоретичного аналізу; метод емпіричного дослідження (опитувальники К. І. Фоменко «Мотиваційно-ціннісні орієнтації на підприємницьку діяльність», М. Кубишкіної «МАС», методика Е. Шейна «Якорі кар'єри», методика діагностики спрямованості особистості Б. Басса). Для математично статистичної обробки використано коефіцієнт лінійної кореляції (критерій Пірсона). Вибірку склали 212 осіб студентського віку 17-26 років.

Результати дослідження. Визначено взаємозв'язок спрямованостей особистостей студентського віку, їх прагнень та кар'єрних уподобань із показниками мотиваційних орієнтацій

підприємницької діяльності, виявлено провідні мотиви підприємницької діяльності особистостей студентського віку.

Висновки. Мотиваційна спрямованість осіб студентського віку на підприємницьку діяльність має свою специфіку. Наявний взаємозв'язок між мотиваційно-ціннісними орієнтаціями на підприємницьку діяльність й спрямованостями особистості на себе, спілкування, справу та її прагненнями до соціального престижу, суперництва, досягнення цілей є позитивним. Найбільшу схильність до підприємницької діяльності має студентська молодь, яка в побудові професійного шляху орієнтована на різнобічну управлінську компетентність, на успіх через подолання нездоланих перешкод у створенні нового, яка прагне винаходити, діяти нестандартно, креативно, що виражено в переважанні якорів кар'єри «Менеджмент», «Виклик», «Підприємництво». Перевагу мають особистості з прагненням до соціального престижу та спрямованістю на себе.

Ключові слова: особистість студентського віку, підприємницька діяльність, мотиваційно-ціннісні орієнтації, кар'єрні орієнтації, спрямованість особистості, прагнення.

The specifics of the motivational focus on entrepreneurship in student age

Nataliya V. Vietrova,

graduate student of the Department of Psychology,

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine

E-mail: n.vietrova19@gmail.com

Relevance of the research: is due to the need for young people to be realized professionally, achieving the desire to be financially independent. Entrepreneurship in our country today is in an active phase of development, and when a young person is motivated to do business, he can express himself as a highly qualified specialist, satisfying the desire for moral and material well-being. The purpose of the study: to study the specifics of the motivational orientation of the student age to entrepreneurship. Research methods: method of theoretical analysis; method of empirical research (K. Fomenko's questionnaires "Motivational and value orientations on entrepreneurial activity", M. Kubyshkina's "MAS", E. Schein's "Career anchors", method of diagnostics of B. Bass's personality orientation). The linear correlation coefficient (Pearson's criterion) was used for

mathematical and statistical processing. The sample consisted of 212 students aged 17-26 years.

Results. The relationship between the orientations of students, their aspirations and career preferences with indicators of motivational orientations of entrepreneurial activity is determined, the leading motives of entrepreneurial activity of students are identified.

Conclusions. The motivational focus of students of entrepreneurial activity has its own specifics. The existing relationship between the motivational and value orientations of entrepreneurial activity and the orientation of the individual to himself, communication, business and his aspirations to social prestige, rivalry, achievement of goals is positive. The greatest inclination to entrepreneurial activity is student youth, which in building a professional path is focused on versatile managerial competence, on success by overcoming insurmountable obstacles in creating a new one, which seeks to invent, act non-standard, creative, which is expressed in the predominance of careers, "Challenge", "Entrepreneurship". Preference is given to individuals with a desire for social prestige and self-centeredness.

Keywords: *student personality, entrepreneurial activity, motivational and value orientations, career orientations, personality orientation, aspirations.*

Вступ. Особливої актуальності для розвитку економіки України має підприємництво, яке в останні роки активно розвивається. Саме значимою роллю підприємництва в економічному прогресі країни обумовлюється дослідження цього феномену, передусім факторів, які спонукають до підприємницької діяльності. Вивченню даної проблеми присвячено ряд наукових робіт як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. У наукових дослідженнях (Жданович, 2007; Карамушка, 2011; Фоменко, 2020; Malieiev.& Lantukh, 2020) розкривається сутність, зміст та особливості мотивації підприємницької діяльності, чинники її розвитку, вивчаються особливості мотиваційної сфери. Об'єктом вивчення в них є особистість підприємця, який характеризується усвідомленням себе як суб'єкта особистого життя. Втім найбільш динамічною частиною сучасного суспільства є молоді люди, що прагнуть до фінансової незалежності. Їх особистість – в процесі становлення особистісних рис. Підприємництво ж для них є однією з можливостей задоволення свого прагнення економічної

незалежності. Відповідно до цього, необхідним постає вивчення мотиваційних факторів до підприємництва молодих людей. Все це обумовило **мету** нашого дослідження: вивчення психологічних особливостей мотивації підприємницької діяльності студентської молоді через аналіз взаємозв'язку спрямованості особистостей студентського віку, їх прагнень та кар'єрних уподобань із показниками мотиваційних орієнтацій підприємницької діяльності.

Результати дослідження. Визначення специфіки мотиваційної спрямованості на підприємницьку діяльність у осіб студентського віку здійснювалось на основі опитувальника К. І. Фоменко «Мотиваційно-ціннісні орієнтації на підприємницьку діяльність», який передбачає виявлення ступеня вираженості мотивів, що лежать в основі мотивації до підприємницької діяльності. За методикою Е. Шейна «Якорі кар'єри», яка розглядається вченими в якості метода виявлення особистостей мотиваційної сфери особистості (Жданович, 2007), розкрито кар'єрні орієнтації досліджуваних у професійній діяльності, якими суб'єкт керується при виборі та моделюванні свого професійного шляху. Встановлено фактори мотивації об'єктів дослідження на досягнення мети, суперництво та соціальний престиж за опитувальником М. Кубишкіної «МАС» (Верещагіна&Карелина, 2005). Продіагностовано спрямованості їх особистостей – на себе, на спілкування, на справу – за методикою Б. Басса.

Для статистичної обробки результатів використано метод лійнійної кореляції (критерій Пірсона).

У кореляційному аналізі показників мотиваційних орієнтацій підприємницької діяльності (опитувальник К.І. Фоменко) та спрямованості особистості (методика Б. Басса) переважають позитивні кореляції (Табл. 1). Внаслідок даного аналізу виявлено, що у досліджуваних компонентами спрямованості на себе є мотиви комерційного успіху (0,16), влади (0,19), вимушеності (0,17), самоствердження (0,2). Найвищим є показник кореляції з глористичним мотивом (0,28, $p \leq 0,001$). Складовою спрямованості на спілкування є афіліативні мотиви (0,15), що бачиться цілком закономірним. Зворотна

слабка кореляція виявлена між глористичним мотивом та спрямованістю на справу ($-0,21$, $p \leq 0,01$).

Виходячи з цього, слід зазначити, що схильність до підприємництва мають досліджувані зі спрямованістю на себе через такі мотиви підприємницької діяльності, як комерційного успіху, глористичні, влади, вимушеності, самоствердження, зі спрямованістю на спілкування – через мотив афіліації, зі спрямованістю на справу – через глористичні мотиви.

Таблиця 1

Кореляційні зв'язки між мотиваційно-ціннісними орієнтаціями підприємницької діяльності та показниками спрямованостей особистості

Мотиваційно-ціннісні орієнтації	Спрямованості особистості		
	на себе (Я)	на спілкування (О)	на справу (Д)
Комерційного успіху	0,16*	-0,06	-0,12
Свободи і самостійності	0,12	-0,05	-0,08
Самореалізації	0,01	-0,07	0,02
Глористичні мотиви	0,28	-0,12	-0,21
Влади	0,19	-0,11	-0,12
Вимушеності	0,17	-0,08	-0,13
Афіліативні мотиви	-0,04	0,15	-0,13
Самоствердження	0,20	-0,12	-0,08
Інноваційності	-0,05	0,07	-0,05
Ризику	0,09	-0,02	-0,10

Кореляційний аналіз показників мотиваційних орієнтацій підприємницької діяльності (опитувальник К.І. Фоменко) та виявлених у досліджуваних прагнень (за методикою МАС) визначив позитивну кореляцію між прагненням до соціального престижу та мотивами ризику ($0,15$, $p \leq 0,05$), інноваційності ($0,16$, $p \leq 0,05$), афіліативними ($0,16$, $p \leq 0,05$), самореалізації ($0,17$, $p \leq 0,05$), свободи і самостійності ($0,19$, $p \leq 0,05$), самоствердження ($0,22$, $p \leq 0,01$), глористичними ($0,23$, $p \leq 0,05$), комерційного успіху ($0,24$, $p \leq 0,01$), влади ($0,25$, $p \leq 0,01$). Прагнення до суперництва позитивно корелює з мотивами свободи і самостійності ($0,15$, $p \leq 0,05$), ризику ($0,15$,

$p \leq 0,05$), афіліативними (0,18, $p \leq 0,05$), самоствердження (0,22, $p \leq 0,01$), інноваційності (0,23, $p \leq 0,01$), самореалізації (0,38, $p \leq 0,001$). Прагнення до досягнення цілей має позитивний кореляційний зв'язок з мотивами влади (0,19, $p \leq 0,05$), ризику (0,26, $p \leq 0,01$), самоствердження (0,29, $p \leq 0,001$) (Табл. 2).

Таблиця 2

Кореляційні зв'язки між мотиваційно-ціннісними орієнтаціями підприємницької діяльності та прагненнями особистості

Мотиваційно-ціннісні орієнтації	Прагнення до		
	соціального престижу	суперництва	досягнення цілей
Комерційного успіху	0,24	0,13	0,13
Свободи і самостійності	0,19	0,16	0,07
Самореалізації	0,18	0,38	0,12
Глористичні мотиви	0,23	0,0003	0,12
Влади	0,25	0,12	0,20
Вимушеності	-0,12	-0,09	-0,09
Афіліативні мотиви	0,17	0,18	0,07
Самоствердження	0,22	0,22	0,29
Інноваційності	0,16	0,22	0,13
Ризику	0,15	0,27	0,26

Результати даного аналізу свідчать, що схильність до підприємницької діяльності притаманна особистостям студентського віку з мотивацією на соціальний престиж, суперництво, досягнення цілей. Найбільш вираженою ця схильність прослідковується у досліджуваних з прагненням до соціального престижу.

Кореляційні зв'язки мотивів підприємницької діяльності (опитувальник К. І. Фоменко) та показників кар'єрних орієнтацій (методика Е. Шейна) визначено як позитивні (Табл. 3). У результаті дослідження виявлено, що середня кореляція спостерігається між наступними якорями кар'єри та мотивами: «Менеджмент» – влади, самоствердження, глористичними; «Виклик» –

самоствердження; «Підприємництво» – свободи і самостійності, самореалізації, інноваційності, ризику.

Таблиця 3

Кореляційні зв'язки між мотиваційно-ціннісними орієнтаціями підприємницької діяльності та показниками кар'єрних орієнтацій

Мотиваційно-ціннісні орієнтації	Якорі кар'єри								
	Професійна компетентність	Менеджмент	Автономія/незалежність	Стабільність роботи	Стабільність життя	Служіння	Виклик	Інтеграція стилів життя	Підприємництво
Комерційного успіху	0,20	0,43	0,41	0,29	0,07	0,19	0,29	0,28	0,49
Свободи і самостійності	0,16	0,40	0,49	0,12	0,04	0,25	0,26	0,37	0,52
Самореалізації	0,21	0,30	0,37	-0,02	-0,05	0,43	0,34	0,26	0,57
Глористичні мотиви	0,32	0,52	0,27	0,23	0,21	0,10	0,42	0,24	0,32
Влади	0,28	0,57	0,31	0,11	0,20	0,08	0,41	0,25	0,35
Вимушеності	0,21	0,16	0,24	0,17	0,29	-0,01	0,14	0,12	0,04
Афіліативні мотиви	0,21	0,36	0,28	0,13	0,10	0,38	0,33	0,32	0,41
Самоствердження	0,28	0,50	0,28	0,05	0,12	0,24	0,51	0,20	0,48
Інноваційності	0,22	0,31	0,23	-0,03	-0,003	0,44	0,40	0,29	0,53
Ризику	0,24	0,36	0,23	-0,03	0,004	0,32	0,46	0,23	0,54

Помірною в цій групі змінних є кореляція: «Професійна компетентність» – глористичні мотиви; «Менеджмент» – комерційного успіху, свободи і самостійності, самореалізації, інноваційності, ризику, афіліативні мотиви; «Автономія/незалежність» – комерційного успіху, свободи і самостійності, самореалізації, влади; «Служіння» – самореалізації, інноваційності, ризику, афіліативні мотиви;

«Виклик» – самореалізації, влади, інноваційності, ризику, глористичний та афіліативний мотиви; «Інтеграція стилів життя» – свободи і самостійності, афіліативні мотиви; «Підприємництво» – комерційного успіху, влади, самоствердження, глористичний та афіліативний мотиви.

Слабким кореляційним зв'язком характеризуються наступні якорі кар'єри та мотиви підприємницької діяльності: «Професійна компетентність» – мотиви комерційного успіху, свободи і самостійності, самореалізації, влади, вимушеності, самоствердження, інноваційності, ризику, афіліативні; «Менеджмент» – вимушеності; глористичний мотив; «Автономія/незалежність» – вимушеності, самоствердження, інноваційності, ризику, глористичний та афіліативний мотиви; «Стабільність роботи» – комерційного успіху, вимушеності, глористичні мотиви; «Стабільність житла» – влади, вимушеності, глористичні мотиви; «Служіння» – комерційного успіху, свободи і самостійності, самоствердження; «Виклик» – комерційного успіху, свободи і самостійності, вимушеності; «Інтеграція стилів життя» – комерційного успіху, самореалізації, влади, самоствердження, інноваційності, ризику, глористичні мотиви.

Мотив комерційного успіху пов'язаний із кар'єрними орієнтаціями на підприємництво (0,49, $p \leq 0,0001$), менеджмент (0,43, $p \leq 0,0001$), автономію (0,41, $p \leq 0,0001$), стабільність роботи (0,28, $p \leq 0,001$), інтеграцію стилів життя (0,28, $p \leq 0,001$), виклик (0,29, $p \leq 0,001$), оволодіння професійними компетентностями (0,19, $p \leq 0,05$), служіння (0,18, $p \leq 0,05$). Тобто, досліджувані, орієнтовані на залученість до власної справи, загального управління, які прагнуть відчувати себе самостійними, мати стабільну роботу, підтримувати обраний спосіб життя, вирішувати унікальні завдання, бути корисними суспільству, бути професіоналами у своїй сфері, мають мотив підприємницької діяльності – комерційного успіху.

Мотив свободи і самостійності корелює з такими ціннісними кар'єрними орієнтаціями, як підприємництво (0,49, $p \leq 0,0001$), автономія (0,49, $p \leq 0,0001$), менеджмент (0,43, $p \leq 0,0001$), інтеграція стилів життя (0,37, $p \leq 0,0001$), виклик (0,26,

$p \leq 0,01$), служіння (0,25, $p \leq 0,01$), професійна компетентність (0,15, $p \leq 0,05$). Такі результати говорять про те, що особистості, які прагнуть створити щось нове, бути незалежними, лідерами, врівноваженим у власному житті, залученими в ситуацію змагання, приносити користь людям, які є здібними й талановитими в тій чи іншій галузі орієнтовані на підприємництво через мотив свободи та самостійності.

Мотив самореалізації має кореляційний зв'язок з якорем кар'єри підприємництво (0,57, $p \leq 0,0001$), служіння (0,43, $p \leq 0,0001$), автономія/незалежність (0,37, $p \leq 0,0001$), виклик (0,34, $p \leq 0,001$), менеджмент (0,30, $p \leq 0,001$), інтеграція стилів життя (0,26, $p \leq 0,01$), професійна компетентність (0,21, $p \leq 0,01$). Отже, досліджувані, які зорієнтовані на створення власного бізнесу, готові реалізувати в роботі власні головні цінності, кинути виклик можливим перешкодам, приймати ключові рішення, зберегти гармонію між особистим життям та кар'єрою, бути майстрами своєї справи схильні до підприємницької діяльності, маючи мотив до самореалізації.

Глористичні мотиви виявили кореляцію з кар'єрними орієнтаціями менеджмент (0,51, $p \leq 0,0001$), виклик (0,42, $p \leq 0,0001$), підприємництво (0,32, $p \leq 0,001$), професійна компетентність (0,32, $p \leq 0,001$), автономія/незалежність (0,26, $p \leq 0,01$), стабільність роботи (0,23, $p \leq 0,01$), інтеграція стилів життя (0,23, $p \leq 0,01$), стабільність життя (0,21, $p \leq 0,01$). Це свідчить, що особистості, спрямовані у виборі майбутньої професії на прагнення управляти, долати перешкоди заради перемоги в конкурентній боротьбі, створювати щось нове, досягти успіху в професійній справі, самому вирішувати щодо прийняття того чи іншого рішення, відчувати безпеку, гармонію між особистим життям і кар'єрою, мати стабільне місце проживання, схильні до підприємницької діяльності, оскільки мають глористичні мотиви.

Мотив влади корелює з наступними якорями кар'єри: менеджмент (0,57, $p \leq 0,0001$), виклик (0,41, $p \leq 0,0001$), підприємництво (0,35, $p \leq 0,001$), автономія/незалежність (0,31, $p \leq 0,001$), професійна компетентність (0,28, $p \leq 0,001$), інтеграція стилів життя (0,25, $p \leq 0,01$), стабільність житла (0,19, $p \leq 0,05$).

Таким чином, можна констатувати, що досліджувані з професійною орієнтацією на управління різними сторонами діяльності на підприємстві чи в організації, прагнення зробити неможливе можливим, на організацію своєї справи, побудову кар'єри власним шляхом, на професіоналізм, гармонію в житті, незмінність території свого мешкання, будучи змотивованими на владу, схильні бути підприємцями.

Мотив вимушеності за результатами кореляційного аналізу взаємопов'язаний із кар'єрними орієнтаціями стабільності житла (0,29, $p \leq 0,001$), автономії/незалежності (0,24, $p \leq 0,01$), професійної компетентності (0,20, $p \leq 0,05$), стабільності роботи (0,17, $p \leq 0,05$), менеджменту (0,16, $p \leq 0,05$), виклику (0,14, $p \leq 0,05$). Це свідчить про те, що досліджувані, орієнтовані на незмінність місця проживання, автономність, компетентність в обраній професії, сталість в своїй роботі, на кар'єрне просування, рішення заздалегідь складних завдань, готові до підприємницької діяльності.

Афіліативні мотиви в проведеному дослідженні корелюють з якорями кар'єри підприємництво (0,41, $p \leq 0,0001$), служіння (0,38, $p \leq 0,0001$), менеджмент (0,36, $p \leq 0,0001$), виклик (0,33, $p \leq 0,001$), інтеграція стилів життя (0,32, $p \leq 0,001$), автономія/незалежність (0,28, $p \leq 0,001$), професійна компетентність (0,21, $p \leq 0,01$). Маючи афіліативні мотиви, особистості, які націлені в кар'єрі на втілення в життя власної ідеї, на отримання можливості максимально ефективно застосовувати власний талант для реалізації суспільно важливої мети, на інтеграцію зусиль інших людей, врівноваженість кар'єри й особистого життя, незалежність, на просування у своїй професійній сфері, схильні до підприємницької діяльності.

Мотив самоствердження взаємопов'язаний із кар'єрними орієнтаціями виклику (0,51, $p \leq 0,0001$), менеджменту (0,50, $p \leq 0,0001$), підприємництва (0,48, $p \leq 0,0001$), професійної компетентності (0,28, $p \leq 0,001$), автономії/незалежності (0,28, $p \leq 0,001$), служіння (0,24, $p \leq 0,01$), інтеграції стилів життя (0,20, $p \leq 0,05$). Таким чином, досліджувані з прагненням управляти, працювати на себе, вирішувати надскладні завдання, бути висококваліфікованими фахівцями, вільними в прийнятті

рішень, бути корисними суспільству, людям, мати баланс між роботою та особистим життям схильні до діяльності в сфері підприємництва через мотив самоствердження.

Мотив інноваційності має кореляційний зв'язок із якорями кар'єри підприємництво (0,53, $p \leq 0,0001$), служіння (0,44, $p \leq 0,0001$), виклик (0,40, $p \leq 0,0001$), менеджмент (0,31, $p \leq 0,001$), інтеграція стилів життя (0,29, $p \leq 0,001$), автономія/незалежність (0,23, $p \leq 0,05$), професійна компетентність (0,22, $p \leq 0,05$). Тобто, суб'єкти трудової діяльності, націлені на створення чогось нового (продукту, товару, послуги, організації тощо), товариські, готові кинути виклик можливим перешкодам, приймати ключові рішення, прагнучі жити в рівновазі між особистим життям та улюбленою справою, бути незалежними, професіоналами можуть бути підприємцями, оскільки мотивовані на інноваційність.

Мотив ризику корелює з такими кар'єрними орієнтаціями, як підприємництво (0,54, $p \leq 0,0001$), виклик (0,46, $p \leq 0,0001$), менеджмент (0,36, $p \leq 0,0001$), служіння (0,32, $p \leq 0,001$), професійна компетентність (0,23, $p \leq 0,01$), автономія/незалежність (0,23, $p \leq 0,01$), інтеграція стилів життя (0,23, $p \leq 0,01$). Виходячи з цього, можна відзначити, що досліджувані з професійною орієнтацією на створення власної справи, готові кинути виклик усім перешкодам, управляти різними сторонами діяльності на підприємстві чи в організації, втілювати свої ідеали й цінності, будучи професіоналами у своїй справі, незалежними, зберігаючи гармонію власного життя, мають тенденцію стати підприємцем через мотив ризику.

Висновки. За результатами проведеного дослідження виявлено, що статистично значущими за змінними мотиваційно-ціннісними орієнтаціями на підприємницьку діяльність, спрямованості особистості на себе, спілкування, справу та прагнення особистості до соціального престижу, суперництва, досягнення цілей є переважна більшість отриманих показників. Домінуючими в статистичній значущості є визначені Е. Шейном якорі кар'єри – ціннісні орієнтації, соціальні установки, інтереси тощо, соціально обумовлені спонукання до діяльності, характерні для певної людини.

Сила кореляційного зв'язку між мотиваційно-ціннісними орієнтаціями на підприємницьку діяльність та кар'єрними орієнтаціями варіюється від середньої до слабкої. Найбільш частими за різними проявами щільності зв'язку у встановленні кореляції між дев'ятьма якорями кар'єри та мотиваційними орієнтаціями підприємницької діяльності є: кореляційний зв'язок середньої сили – мотив самоствердження (2 з 9); помірної сили – афіліативний мотив (5 з 9), слабка кореляція – глористичний мотив (5 з 9); слабка кореляція – мотив вимушеності (6 з 9).

Найбільш виражений між мотивами підприємницької діяльності та кар'єрними орієнтаціями зв'язок – від середньої кореляції до слабкої – прослідковується у особистостях, які мають кар'єрні орієнтації «Підприємництво», «Менеджмент», «Виклик». Тобто найбільшу схильність до підприємницької діяльності має студентська молодь, яка в побудові професійного шляху орієнтована на різнобічну управлінську компетентність, на успіх через подолання перешкод у створенні нового, яка прагне винаходити, діяти нестандартно, креативно.

У співвідношенні змінних «мотиваційно-ціннісні орієнтації на підприємницьку діяльність» та «спрямованості особистості» встановлено слабкий позитивний зв'язок між спрямованістю на себе та мотивами комерційного успіху, глористичними, влади, вимушеності, самоствердження; між спрямованістю на спілкування та афіліативними мотивами. Характеризується зворотністю зв'язок між глористичними мотивами та спрямованістю на справу. Тобто, такі мотиви підприємницької діяльності, як комерційного успіху, глористичні, влади, вимушеності, самоствердження притаманні особистостям студентського віку зі спрямованістю на себе; афіліативні мотиви характерні для особистостей зі спрямованістю на спілкування, глористичні – зі спрямованістю на справу. А отже, досліджувані мають схильність до підприємницької діяльності.

Кореляція між прагненнями особистості та мотивами підприємницької діяльності є позитивною, кореляційний зв'язок слабкий. Помірна кореляція виявлена між прагненням до суперництва та мотивом самореалізації. Це свідчить, що при

встановленні специфіки мотиваційної спрямованості особистостей студентського віку на підприємницьку діяльність прагнення особистості до соціального престижу, суперництва та досягнення цілей є показовими, проте не визначальними. Схильність до підприємницької діяльності притаманна особистостям студентського віку з мотивацією на соціальний престиж, суперництво, досягнення цілей. Найбільш вираженою ця схильність прослідковується у досліджуваних з прагненням до соціального престижу.

Література

Верещагіна Л. А., Карелина И. М. (2005). Психология потребностей и мотивация персонала. — Харьков: Гуманитар. Центр.

Ветрова Н. В. (2020). Наукові підходи до дослідження мотивації підприємницької діяльності у студентському віці. *Теорія і практика сучасної психології*, вип. 1, т. 1, 150-154.

Жданович А. А. (2007). Реадаптация опросника «Карьерные ориентации» Э. Г. Шейна и его стандартизация на студенческой выборке. *Психологический журнал*, 4, 4-22.

Карамушка Л. М., Худякова Н. Ю. (2011). *Мотивація підприємницької діяльності*. Київ-Львів: Сполом, 208.

Фоменко К. І. (2020). Опитувальник мотиваційних орієнтацій підприємницької діяльності. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія*, 62, 276-292.

Malieiev D., Lantukh I. (2020). Psychological structure of personal reliability of subjects of entrepreneurial activity. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, 10. С. 37–45.

Оригінальний рукопис отриманий 20 квітня 2021 року

Стаття прийнята до друку 27 квітня 2021 року